

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Philippi Clüveri[i] Germaniæ Antiquæ Libri tres

Clüver, Philipp

Lugduni Batavorum, 1631

Cap. XXXVII. De rerumpublicarum apud priscos Germanos formis. ubi simul ostenditur, quo modo imperia initio in gentibus nata.

urn:nbn:de:hbz:466:1-44541

cum reverentia ad Aeliani etiam usque tempora custodiverunt: quum jam dudum Græci in abominandum istum ἀθυσμὸν prolapsi essent. Vulgaris equidem hæc fuit apud Græcos atque Latinos, jam multis ab inde sæculis, & nunc etiam nostris theologis est opinio, omnibus homines, duce naturâ, sine ullâ doctrinâ, habere anticipationem quamdam dei sive deorum: eoque esse factum, uti nulla usquam gens reperta fuerit sine deorum cultu ac veneratione. Verum huic ego opinioni haud temerè subscripserim. nam duce naturâ, quæ nobis post Adami lapsum tota corrupta vitiosaque mansit, nec boni quidquam, nisi suppeditante Spiritu sancto, concipit, Protagoram potius eò pervertum fuisse crediderim, uti omnino negaret sese de diis habere, quod liqueret, essent, non essent, qualesve essent: & multo magis Diagoram illum Melium, & Theodorum (indignum hoc nomine) Cyrenai-
cum, qui nullos omnino esse putaverunt. è quorum numero innumeri alii olim fuere, & etiamnum inter Christianos quoque reperiuntur. Certè, quidquid natura in nobis possit, eâ duce pro se quisque excogitare nequivit, esse deum, esseque unum supremum atque æ-
ternum, qui cælum, & terram, & sidera, & angelos, & primum hominem creaverit: angelorum verò quosdam imperium supremi Dei adfectasse, bellumque illi molitos: ex quorum lapsu factam Typhonis reliquorumque dæmonum generationem: animas hominum esse
immortales; corporibus hæc semel intereundum; & post multas sæculorum revolutiones in aliam æternamque vitam redeundum: mortalium genus aliquando aquarum cluvione fuisse deletum, præter Noachum, quem alii alio adpellaverunt nomine, & ejus familiam: mundum tandem igni vel absumentum vel purgatum iri. dein, cultus etiam divini ceremo-
nias atque ritus si consideres; animalium immolationibus placandam esse divini numinis iram, gratiamque ejus exposcendam: nihil neque publicæ neque privatae rei majoris aliquid momenti sine factorum intercessione esse occipiendum: in sacris verò rebus omnibus album observare colorem, & reliquos ritus, quos paucis supra indicavi. Hæc, inquam, atque talia, quum universæ non modò in nostro hoc, quem Europæ, Asiæ, Africæque vocabulis distingvimus, sed in extero etiam, longèque remotissimo orbe crediderint gentes, ac religiosissimè observaverint; non naturâ duce, sine aliquâ doctrinâ, singulas per se didicisse, sed majorum traditionibus, jam inde à primo mortalium Adamo manantibus, accepisse, ut supra ostentum, certum est. Atque hinc sunt illæ Græcorum sapientum voces: ὡς περὶ ὁ παλαιὸς λόγος. ὡς οἱ παλαιότατοι λόγοι. ὡς Φασὶν οἱ ἀρχαῖοι. ὡς Φασὶν οἱ πρεσβύ-
τεροι. id est: ut antiquus est sermo; ut antiquæ ferunt traditiones; ut ajunt veteres; ut prisca mortales adfirmant. unde etiam illud Plutarchi, in libro de Iside: Διὸ καὶ πεμπύλαι αὐτῆ κατὰ τὴν ἐκ θεολόγων ἔ νομοθετῶν εἰς τὴν ποιητικὴν καὶ φιλοσοφικὴν διόξαι, τὸ ἀρχαῖον ἀδελφωτικὸν ἔχουσι, τὸ ἥ πῶν ἰσχυρὰν καὶ δυσεξάλληλον. σὺν ἐν λόγοις μόνον, εἰδὲ ἐν Φήμαις, ἀλλὰ ἐν τῆ τελεταῖς, ἐν τῆ ἰουσίαις, καὶ βαρβαροῖς, ἔ εἰρησι πολλὰ καὶ ἐπιφειρομένη. id est: Proinde vetustissima à professoribus rerum sacrarum & legum latoribus derivata in pœtas atque philosophos est opinio, auctore incognito, sed fide firmâ & indelebili, non in sermonibus tantum & rumoribus, sed & in mysteriis ac sacrificiis tam barbarorum, quàm Græcorum, longè latèque pervagata.

Hunc igitur fontem, hanc originem, hoc principium habuit, non modò Celtarum nostrorum, sed omnium pariter per orbem terræ gentium theologia, ac reliqua sapientia; 40 non à Græcis, ut plerique volunt cum Diogene Laërtio; nec à Celtis, vel Persis, vel Indis, vel Aegyptiis, vel Assyriis, ut Aristoteli, Sotioni, & aliis visum; sed à primo omnium mortalium patre MANNŌ: qui ipse primus doctorem habuit eundem, quem originem conditoremque sui, supremum illum æternumque ΤΗΕΥΤΗ. cui pro tantis donis sit honor, laus, & gloria, in sæculorum sæcula; amen.

CAPUT XXXVII.

De rerumpublicarum apud prisca Germanos formis. ubi simul ostenditur, quo modo imperia initio in gentibus nata.

SATI haecenus de prisca Germanorum gentis religionibus, & sacrorum ritibus, postquam dictum est; ordo rerum nunc poscere videtur, uti de publico etiam populorum regimine quædam dicantur; paucisque monstretur, quænam fuerint per universam olim Germaniam rerumpublicarum formæ.

Tria potissimum quum sint omnium rerumpublicarum genera, sive tres formæ, MONARCHIA, ARISTOCRATIA, & DEMOCRATIA; quas auctor noster, annal. lib. IV, his interpretatur verbis; *Cunctas nationes, & urbes, populus, aut primores, aut singuli regunt*: duas ex his tantum, *Democratiam*, ac *Monarchiam*, id est, *populi, & singulorum*, qui reges dicuntur,

cuntur, regimina in universis totius Germaniæ nationibus olim fuisse deprehendo. nam qui Aristocratiam in nonnullis Theuticorum populis statuunt; vereor, uti sententiam suam satis tueri ac defendere possint. quamquam, nonnulla mixta è monarchiâ atque democratiâ fuisse imperia, non negaverim. Sed origines monarchiæ democratiæque primo loco ostendendæ erunt. Aristoteles, *ἠθικῶν* lib. IV, cap. II, *περὶ τοῦ ἐλευθερίου αὐτοκράτους* ait τὸ βασιλείας, id est, primum maximèque divinum esse regnum. Causam, cur sit maximè divinum, adfert Cicero, de legibus lib. III, his verbis: *Nam & hic mundus deo paret, & huic obediunt maria, terraque; & hominum vita iussis supremæ legis obtemperat.* additque: *Atque, ut ad ceteriora veniam, & notiora nobis; omnes antiquæ gentes regibus quondam paruerunt. quod genus*

10 *imperii primum ad homines iustissimos deferrebat.* In eademque sententiam Justinus, lib. I: *Principio rerum, gentium nationumque imperium penes reges erat: quos ad fastigium huius majestatis non ambitio popularis, sed spectata inter bonos moderatio provehebat.* Eadem mens fuit Aristoteli, *ἠθικῶν* lib. III, cap. XIV; & item Thucydidi, lib. I: nisi quòd ille ad eos primum delata fuisse regna opinatur, à quibus populus beneficiis adfectus, id est, legibus instructus, aut armis defensus fuerat. uterque verò *πατερῶς* fuisse hæc monarchiâ, sive βασιλείας, *καὶ νόμον*, censet; id est, regna, seu monarchias certo jure præfinitas, successione à patribus in filios delatâ. Illud quidem satis verum, certumque, primam omnium existisse monarchiâ quamdam speciem. at primam ejus originem aliam ego fuisse censo, quàm quæ ab gentilibus istis tradita scriptoribus. Idem Aristoteles, dicto proximè loco, *καὶ τῶν ἠρωικῶν χρόνων*, id

20 *est, heroum temporibus* ejusmodi exortas tradit monarchias. Heroum tempora, prima illa fuisse post terrarum inundationem sæcula, quibus Noachi filii, nepotes ac pronepotes, quos heroum vocabulo innuerunt vetustissimi mortalium, filios suos atque nepotes, id est, nationes, secundum linguarum divisionem numerumque, in suas quisque regiones deduxerunt; superiori capite dictum est. In his igitur primam post inundationem exortam fuisse regnorum speciem, lubens ego philosopho & aliis adfenserim: non tamen primum ab universo populo in unum, ob beneficia ejus ac merita, voluntario jure delata; sed ipsâ naturâ patribus erga filios ingenita. quod in uno Celtarum patre declarasse satis fuerit: reliquorum quidpe regnorum consimilis atq; eadem fuit origo. CELTARUM igitur omnium parens ASCHENAZES, quum gentem simul nostram simulque linguam in CELTICAM

30 *terram detulisset; unus omnibus patrio jure ac potestate, veluti rex subjectis, præfuit, quo ad vixit.* Complures autem quum ei forent filii nepotesque; quinque filiis natu majoribus omnem reliquit Celticam: unde in v potissimum genteis, & v nomina, *Hispanorum, Britannorum, Gallorum, Theutiscorum, & Illyriorum*, universa divisa fuit. sub v his reliqui fratres, filiique ac nepotes, suas quisque portiones possederunt, tamquam subditi sub regibus: quibus ex amore tamen, ceu filii parentibus, minoresque natu fratres majoribus, non per metum, paruerunt. Ei Aschenazis filio, cui THEUTISCIA hereditate obtigit, quòdam fuerit nomen, nusquam reperio. Hic complures iterum quum haberet filios; v natu majoribus omnem distribuit Theutisciam: à quorum imperiis nominibusque omnis Theutiscorum gens in v divisa fuit nationes, *Istævones, Ingevones, Vandalios, Hermiones*, atque

40 *Basfarnas*: quorum fines suo loco describentur. Singulis iterum his Aschenazis nepotibus quum complures progignerentur filii; complures etiam cujusque ditionis partitiones, compluraque de eorum nominibus nationum exorta sunt nomina, *Marsorum, Gambriuvorum, Chastorum, Hermundurorum, & alia.* Quorum regiones quum jam ultrâ in plura vocabula, pluraque imperia minutiora dividi ob agrorum angustias nequirent; in unum in posterum filium, natu maximum, imperii successio in quâque gente, sive natione, perpetuò delata fuit. Ubi verò filii defecerunt, in proximos regiæ stirpis consanguineos, vel etiam nobilitate præstantissimos, defunctorum successio transivit. reliqui omnes his paruerunt, *καὶ νόμον*, id est, *jure ac legibus præscriptis*; quod de primis illis regnis adfirmat Aristoteles, loco suprâ dicto. Atque hinc est, quod Cæsar, belli Gall. comment. VI, de Germanorum nationibus tradit, his verbis: *Neque quisquam agri modum certum, aut finem proprios habet. sed magistratus ac principes in annos singulos gentibus, cognationibusque hominum, qui unâ coierunt, quantum eis, & quo loco visum est, attribuunt agri; atque anno post alio transire cogunt.* Nempe singuli vici singulæ erant cognationes; & sic quoque singuli pagi: ac tandem tota civitas, sive natio, ab unâ stirpe procreata gens pro unâ propinquitate habebatur. Quò illud etiam spectat auctoris nostri, in libro de Germaniâ: *Non casus, nec fortuita conglobatio turmam aut cuneum facit: sed familie & propinquitates.* Eundem hodièque Americanas genteis, in vicis & cuneis constituendis, observare morem, vulgò notum est. Sed initio, fines imperii, ut inquit Justinus, lib. I, *tueri magis, quàm proferre, mos erat*: & ut Tacitus annal. III, *intra*

suam

suam cuique patriam regna sniebantur: nullâ adhuc malâ libidine. At postquam exiit equalitas, & pro modestiâ ac pudore ambitio & vis incedebat; non modò rapinæ ac bella in finitimos, sed domi etiam in suos civis, liberiores provenère dominationes, regnaque jam infinita, cum potestate imperandi absolutilimâ. quorum primum conditorem, post inundationem, fuisse Nimrodum, sive Ninum, sacræ juxta profanæque testantur historiae. unde absolutilissima illa in Oriente imperia, non tam in subditos ac civis, quàm in vilissima mancipia æternum mansère. Atque hoc tandem est, quod Aristoteles, haud dubiè ex veterum traditionibus, adfirmat, ἡ τῶν ἠρωμένων γένους prima regna fuisse exorta. Eadem postea quum in Germaniâ quoque exorirentur; non nullos apud populos evaluerunt: quidam, uti per vim ea atque libidinem à regibus arrepta videbant, sic statim pari vi atque indignatione eripuerunt, in plenamque sese & absolutam vindicarunt libertatem. Hinc duæ in antiquâ Theutiscorum gente rerumpublicarum puræ ac simplices nulloque alio genere permixtæ formæ, MONARCHIA, ac DEMOCRATIA. Quidam verò veterem illum atque avitum gentibus morem ad posteriora quoque sæcula retinuerunt, vel saltem abolitum revocarunt, unde tertium quasi genus, è monarchiâ democratiâque confusum ac mixtum. Sed singulorum generum exempla ex veterum ostendere monumentis atque clariùs illustrare libeat.

CAPUT XXXVIII.

De democraticis rebuspublicis cum principatu.

26

QUODNAM rerumpublicarum genus sit optimum, ceterisque præstantissimum, nec hujus operis est inquirere, & multi jam dudum ostendere conati sunt. unum hoc ego heic dixerim; libertatem, atque ex eâ natam democratiâ ut plurimum amplexos fuisse Germanos nostros; adeò, uti uno fermè LIBERTATIS nomine atque famâ Græcis juxta ac Latinis monumentis maximè celebrati sint. Unde hæc auctoris nostri, in libro de Germaniâ, verba: *Sexcentesimo & quadragesimo annu urbs nostra agebat, cum primum Cimbrorum audita sunt arma, Cecilio Metello ac Papirio Carbone Coss. ex quo si ad alterum imperatoris Trajani consulatum computemus, ducenti fermè & decem anni colliguntur. tam diu Germania vincitur. Medio tam longi ævi spatio, multa invicem damna. non Samnis, non Pæni, non Hispania, Gallieve, ne Parthi quidem sapius admonuère. quippe regno Arsacis acrior est Germanorum libertas. Quid enim aliud nobis, quàm eadem Crassi, amisso & ipso Pacoro, infra Ventidium defectus Oriens objecerit? At Germani, Carbone, & Cassio, & Scauro Aurelio, & Servilio Cepione, M. quoque Manlio, fisis vel captis, quinque simul consularis exercitus populo Romano, Varum tresque cum eo legiones etiam Casari abstulerunt. nec impunè C. Marius in Italiâ, divus Iulius in Galliâ, Drusus ac Nero & Germanicus in suis sedibus perculerunt. mox ingentes C. Casaris mina in ludibrium versa. inde otium; donec occasione discordie nostræ, & civilium armorum, expugnati legionum hibernis, etiam Gallias affectavère. ac rursus pulsi inde, proximis temporibus triumphati magis, quàm victi sunt. Ergo omnium toto orbe gentium fortissimi Germani. Nempe una LIBERTAS fortitudinis certa mater, nutrixque 40 fidissima. E diverso, Orientis populi meritò auctoribus molles bello viri passim adpellantur; ut qui absolutilissimis regnis ceu dejectissima servitia continebantur. A liberorum igitur Germaniæ populorum, ut omnium nobilissimorum, democratiâ initium facere haud iniquum fuerit: imò maximè necessarium. hujus quidpe explicatione præmissâ, reliqua rerumpublicarum genera, qualia fuerint, faciliùs intelligentur.*

Democraticarum igitur rerumpublicarum aliæ cum principatu fuère, aliæ sine principatu. de his posterius agam: de illis hoc capite. PRINCIPATUS in democraticis Germanorum rebuspublicis erat eminentis unius auctoritas, reliquorum omnium potestate atque legibus definita. Tacitus, prædicto libro de Germaniâ: *Reges ex nobilitate, duces ex virtute sumunt. nec regibus infinita aut libera potestas; & duces exemplo potiùs, quàm imperio, si prompti, si conspicui, si ante aciem agant, admiratione præsent. Rectè equidem majores nostri reges ex nobilitate, duces ex virtute sumebant. quidpe virtute opus erat foris, uti hostis proffigaretur; nobilitate domi, uti auctoritas polleret in civem. Ceterum regis nomen heic improprie pro principis auctoritate esse sumtum, ipse auctor infra, ubi de conciliis agit, satis disertè his verbis indicat: *Cœunt, nisi quid fortuitum & subitum inciderit, certis diebus: cum aut inchoatur luna, aut impletur. Illud ex libertate vitium, quòd non simul, nec jussi conveniunt; sed & alter, & tertius dies contatione cœuntium absuntur. Ut turba placuit, considant armati. Silentium per sacerdotes, quibus tum & cœercendâ jus est, imperatur. Mox rex, vel princeps, prout**

4145